

*Коломієць О.О.,
аспірант кафедри правознавства
Київського національного торговельно-
економічного університету*

ВИЗНАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПІДПРИЄМЦЯ БАНКРУТОМ

Можливість визнання громадянина-підприємця банкрутом в Україні була введена Законом України “Про відновлення платоспроможності і визнання банкрутом” (надалі Закон). Практика розгляду зазначених справ лише тільки складається, тому виникає багато питань щодо застосування цього Закону. Відповідно до п. 2 ст. 47 Закону заява про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця може бути подана в арбітражний суд самим громадянином, який є боржником, або його кредиторами. Кредиторами підприємця можуть бути особи, заборгованість перед якими виникла як результат здійснення ними підприємницької діяльності, а також з інших зобов’язань, крім тих, які носять особистий характер. У випадку коли заява подається громадянином – підприємцем, то останній зобов’язаний додати до неї план погашення його боргів. Відповідно до п. 3 ст. 47 Закону, копії зазначеного плану повинні направлятися кредиторам та іншим учасникам провадження у справі про банкрутство і за відсутності заперечень кредиторів арбітражний суд може затвердити план погашення боргів, що є підставою для зупинення провадження у справі про банкрутство на строк не більше трьох місяців. Закон не визначає, на якій стадії арбітражного процесу суд розглядає план погашення заборгованості, порядок, строки та форми виявлення кредиторами своєї волі щодо плану погашення заборгованості, а також порядку повідомлення кредиторів про розгляд судом плану погашення боргів. Метою зазначеної процедури є можливість надання громадянину-підприємцю додаткового строку для погашення заборгованості, оскільки у цьому випадку можливе припинення справи про банкрутство, тому, напевно, потрібно розглядати план погашення заборгованості у судовому засіданні, з винесенням судом ухвали, в якій повинно бути зазначено про затвердження або відхилення плану погашення заборгованості, або зміни плану. Що стосується процедури направлення плану погашення заборгованості кредиторам, то, на нашу думку, це повинен робити сам боржник, а суду повинні надаватися лише документи, які підтверджують виконання зазначеної процедури. У такому випадку кредитори та інші учасники процесу будуть мати можливість реалізувати право на подання до суду клопотання про зміну плану погашення заборгованості.

Порядок розгляду судом справи про банкрутство громадянина-підприємця встановлює ст. 48 Закону. Цей порядок суттєво відрізняється від порядку визнання банкрутом підприємницьких юридичних осіб. При розгляді справ про визнання банкрутом громадянина-підприємця, не існує такої процедури, як розпорядження майном боржника, санації, ліквідації. При розгляді таких справ може бути укладена лише мирова угода. Ліквідаційна процедура можлива лише для юридичних осіб. Що стосується громадянина-підприємця, то безумовно його не можна “ліквідувати” ані як суб’єкта підприємницької діяльності, оскільки у даному випадку може йти мова лише про скасування державної реєстрації, ані як фізичну особу. Але закон все ж таки застосовує при визнанні громадянина-підприємця банкрутом термінологію, яка, напевно, може застосовуватися тільки у випадку ліквідації юридичної особи. Так, при винесенні судом постанови про визнання громадянина-підприємця банкрутом, суд у постанові зазначає про відкриття ліквідаційної процедури. Але що таке ліквідаційна процедура і порядок її проведення Закон чіткого визначення не дає, а лише

зазначає, що у постанові арбітражного суду про визнання громадянина-підприємця банкрутом зазначається про відкриття ліквідаційної процедури.

Пункт 7 ст. 48 Закону встановлює, що у разі визнання громадянина-підприємця банкрутом до складу ліквідаційної маси не включається майно громадянина-підприємця, на яке згідно з цивільним процесуальним законодавством України не може бути звернено стягнення. Пункт 7 ст. 48 Закону передбачає, що при необхідності постійного управління нерухомим майном або цінним рухомим майном громадянина-підприємця, визнаного банкрутом, арбітражний суд призначає ліквідатора та визначає розмір його винагороди. У цьому разі продаж майна громадянина-підприємця здійснюється ліквідатором. Якщо проаналізувати ці норми, то можна зробити висновок про те, що у даному випадку мова йде не про “ліквідаційну процедуру” громадянина-підприємця, а про ліквідацію його майна для задоволення вимог кредиторів. Хоча використання поняття “ліквідація майна” є також не дуже підходящим для такої процедури, оскільки Закон говорить не про “ліквідацію” майна, а про його продаж. Так, відповідно до п. 7 ст. 48 копія постанови про визнання банкрутом та виконавчий лист про звернення стягнення на майно громадянина-підприємця направляються судовому виконавцю для здійснення реалізації майна банкрута.

Продажу підлягає все майно громадянина-підприємця, за винятком майна, що не включається до складу ліквідаційної маси згідно з вказаним Законом, а кошти, отримані від продажу майна громадянина-підприємця, визнаного банкрутом, а також наявні у нього кошти у готівковій формі вносяться на депозитний рахунок нотаріальної контори та використовуються за рішенням арбітражного суду, який визнав громадянина-підприємця банкрутом. Отже, незалежно від розмірів боргів громадянина-підприємця продається все його майно. На наш погляд, така процедура не відповідає ані інтересам громадянина-підприємця, ані його кредиторам. Закон не встановлює вимоги щодо припинення підприємницької діяльності громадянина у випадку визнання його банкрутом. Крім того, продаж усього майна підприємця не дасть йому можливості отримувати прибуток від підприємницької діяльності. Тому, напевно, потрібно провадити продаж не всього майна громадянина-підприємця, а лише того, яке потрібно для погашення його боргів.

Відповідно до п. 6 ст. 48 Закону копія постанови про визнання громадянина-банкрутом повинна бути направлена арбітражним судом (але за рахунок боржника) усім відомим кредиторам із зазначенням строку пред’явлення кредиторами вимог, який не може перевищувати два місяця. Така процедура повідомлення про визнання банкрутом громадянина-підприємця, на наш погляд, є дещо незрозумілою. По-перше, арбітражному суду можуть бути відомі не всі кредитори. По-друге, яким чином невідомі суду кредитори будуть повідомлятися про банкрутство підприємця? По-третє, Закон не встановлює порядку пред’явлення таких вимог і порядку їх розгляду, а лише визначає строк пред’явлення, а також не передбачає проведення публікацій для виявлення кредиторів у випадку визнання громадянина-підприємця банкрутом. Нам видається, це є не досить правильним. Визнання громадянина-підприємця банкрутом повинно носити публічний характер. Така інформація повинна бути доступна для всіх, як це робиться відносно юридичних осіб. Це забезпечить попередження укладення з такими підприємцями угод, які фактично не можуть бути виконані в зв’язку з відсутністю достатніх коштів. Крім того, потрібно встановити процесуальну процедуру визнання кредитором осіб, які мають грошові вимоги до громадянина-підприємця. Напевно, необхідно, щоб визнання кредитором провадилося самим громадянином-підприємцем, а у випадку його відмови у включення в реєстр кредиторів, такі заяви повинні розглядатися судом.

Загальні положення цивільного права

Закон передбачив зовсім інший, ніж для юридичних осіб, порядок черговості задоволення вимог. Наведемо лише декілька відмінностей. По-перше, поза всякою чергою відшкодовуються витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство громадянина-підприємця і виконанням постанови арбітражного суду про визнання громадянина-підприємця банкрутом. По-друге, при банкрутстві юридичних осіб у першу чергу задовольняються вимоги, забезпечені заставою, а при визнанні банкрутом громадянина-підприємця, ці вимоги задовольняються у третю чергу, а у першу задовольняються вимоги громадян, перед якими громадянин-підприємець несе відповідальність за заподіяння шкоди їх життю та здоров'ю, шляхом капіталізації відповідних періодичних платежів, а також вимоги щодо стягнення аліментів, тобто вимоги особистого характеру. Отже, фактично договір застави, укладений з підприємцем, не забезпечує кредиторам пріоритетне виконання перед ними зобов'язання, що, як нам видається, суперечить правовому призначенню вказаного способу забезпечення зобов'язань.

Після завершення розрахунків з кредиторами громадянин-підприємець, визнаний банкрутом, звільняється від подальшого виконання вимог кредиторів, що були заявлені після визнання громадянина-підприємця банкрутом, за винятком вимог кредиторів щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, вимог щодо стягнення аліментів, а також інших вимог особистого характеру, які не були задоволені в порядку виконання постанови арбітражного суду про визнання громадянина-підприємця банкрутом, або які погашені частково чи не заявлені після визнання громадянина-підприємця банкрутом, можуть бути заявлені після закінчення провадження у справі про банкрутство громадянина-підприємця відповідно в повному обсязі або в незадоволеній їх частині в порядку, встановленому цивільним законодавством України.

Визнання громадянина-підприємця банкрутом не є підставою для скасування його державної реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності, що, на нашу думку, є не досить правильним, оскільки знову дасть йому змогу робити борги. Пропонуємо у випадку визнання громадянина банкрутом скасовувати державну реєстрацію, а також встановити заборону такому громадянину реєструватися як підприємець на строк до 5 років.

Вінник О. М.,

доцент кафедри господарського права

юридичного факультету

Київського національного університету

ім. Тараса Шевченка,

кандидат юридичних наук

ГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО ОДНІЄЇ ОСОБИ

Актуальним питанням вдосконалення господарського законодавства України є уніфікація організаційно-правових форм господарювання, адекватних ринковим відносинам, що зумовлює врахування досвіду країн, в яких розвиток таких відносин відбувався еволюційним шляхом. Остання обставина забезпечила пристосування традиційних для спільного здійснення підприємницької діяльності організацій (повних і командитних товариств, кооперації) до ринку і винайдення нових, більш прийнятних для здійснення ризикових видів підприємницької діяльності, організаційно-правових форм - акціонерного товариства (АТ), товариства з